

vermeme, ibadet ve taatta riyanan uzaklaşma hali ve kalbin safasına keder veren şeyden, kalbi uzak tutmak. Sırf Allah rızasını düşünmemek, ona gönüre hareket etmek ve sadece Allah için ibadet etmek. İhlâs; bir kalp hareketi ve ruhanî bir davranıştır. Kalp temizliğinin ve sağlamlığının bir delilidir. Yalnız Allah'ın rızasını arayan bir niyettir. Kişinin bütün varlığı ve benliği ile Allah'a kulluk etmesi ve bu kulluğun da ondan başkasını düşünmemesidir. Ayrıca İhlâs;, "kalbi garaz şüphesi ve zan eğriliğinden temiz tutmaktır" şeklinde tarif edilmiştir. İhlâsta Hakkın rızâsı talep edilir, yapıları işlerde, riya, gösteriş, menfaat ve şöhret gayesi güdümez. (Şamil İslam Ansiklopedisi "İhsan" maddesi) Allâh Rasûlü (s.a.v) buyurur:

نِيَّةُ
الْمُؤْمِنِ
خَيْرٌ مِنْ
عَمَلِهِ "Mü'minin niyeti (maksat ve ihlâsı) amelinden hayırlıdır. Münafiğın ise ameli niyetinden hayırlıdır." (Taberani, el-Mu’cemü’l-Kebir, c.6, s.185; Beyhaki, Şuabu'l İman; Camiu's-Sağir, h. 9295) İslâm nazarında amellerin değeri, onların ortaya çıkmasına sebep olan niyet ve ihlâs ile ölçülür. Yâni bir fiilin ortaya çıkmasında onu yapan kişinin maksadı ne ise, hüküm ona göredir. Nitekim hadîs-i ş&erîfte bu gerçeği te'yîden: عن
عمر رَضِيَ
اللّهُ عَنهُ
قال: قَالَ
رَسُولُ
اللّهِ :
إنَّمَا
عْمَالُ
بِالنِّيَّاتِوَإنَّمَا
لِكُلِّ
امْرِئٍ مَا
نَوَى،
فَمَنْ
كَانَتْ
هِجْرَتُهُ
الى اللّهِ
وَرَسُولِهِ
فَهِجْرَتُهُ الى اللّهِ
وَرَسُولِهِ، وَمَنْ
كَانَتْ
هِجْرَتُهُ
الى دُنْيَا
يُصِيبُهَا
أوِ امْرَأةٍ
يَنْكِحُهَا
فَهِجْرتُهُ
الى مَا

هَاجَرَ
إلَيْهِ. Hz. Ömer radiyallahu anh anlatıyor: "Rasulullah (s.a.v) buyurdular ki: "Ameller, niyetlere göredir. Herkese niyet ettiği şey vardır. Öyeyse kimin hicreti Allah'a ve Resûlüne ise, onun hicreti Allah ve Resûlünedir. Kimin hicreti de elde edeceği bir dünyalığa veya nikâhlanacağı bir kadına ise, onun hicreti de o hicret ettiği şeydir." (Buhari, Bed’u-l Vahy, 1; Müslim, İmare, 155) "Ameller, niyetlere göredir." Bu itibarla başta ibâdetler olmak üzere bütün hayırlı amellerin, Allâh rızâsı kasdolunarak yapılması asıldır. Bu da, ihlâs ile mümkündür. İhlâs, amelleri sırf rızâ-yı ilâhîyi kastederek îfâ etmek ve onlar üzerine nefânî gâyelerin gölgesini düşürmemektir. Beden için rûh ne ise, amel için ihlâs da o mesâbededir. İhlâssız amel, özden mahrûm kuru bir yorgunluktan ibarettir. Bütün amelleri ulvî bir gâyeye bağlayarak ibâdet vasıf ve derecesine yükseltmek kabildir. Gerçekten Cenâb-ı Allâh'ın diğer mahlûkâtı ile birçok beşerî ve nefânî fiillerde müşterek kıldığı insanoğlu, bütün fiillerindeki dünyevî, bedenî ve nefânî tatminkârılığı gâye hâline getirmek gibi bir süfliyetten kurtularak onları ilâhî rızâ maksadının emrine sokabilmek iktidarı ile yaratılışındaki mükemmelliği tezâhür ettirebilir. Bu keyfiyet, Cenâb-ı Hakk'ın rızâsını, hayâtın umûmî ve nihâî bir gâyesi haline getirmek demektir ki, bütün fiilleri bu gâyeye hizmetleri vasfıyla rûhânîleştirir ve ibâdet seviyesine yükseltir. Uyku, yemek, içmek, evlâd ve mal-mülk edinmek gibi sayısız beşerî davranış, hep rızâ-yı ilâhîyi kazanmaya medar olacak bir mecrâ içinde cereyan ettirilebildiği takdirde hakîkaten ibâdet ve hayırlar kategorisine dâhil edilmiş olur. Bu hususta insanın üstün yaratılışına yakışan bir dirâyetle Cenâb-ı Hakk'ın rızâsından gayri bütün emelleri gönülden söküp atmak, müslümanın me'mûr bulunduğu büyük bir kahramanlıktır. Dolayısıyla Allâh katında amellerin makbûliyyetinin asıl şartı, ihlâstir. İhlâs, Cenâb-ı Allâh'a yaklaşabilme gâyesiyle her türüdünyâ menfaatlerinden kalbi koruyabilmektir. İhlâsın meyvesi ise, ihsândir. Bu da, kulun, sanki Allâh'ı görüyormuş gibi ibâdet ve davranışlarda bulunması ve kendisini her ân ilâhî müşâhede altında hissedebilmesidir. İhlâs, kulları en büyük hayır olan ilâhî rızâya nâil eyler. Allâh'ın mahlûkların amellerinden murâdı ancak kendi rızâsına müteveccih olan ihlâsdır. Âyet-i kerîmelerde buyurulur:
إِنَّا
أَنزَلْنَا
إِلَيْكَ
الْكِتَابَ
بِالْحَقِّ
فَاعْبُدِ
اللَّهَ
مُخْلِصاً
لَّهُ
الدِّينَ "(Ey Rasûlüm!)
Şüphez ki Kitâb'ı sana hak olarak indirdik. O halde sen de dîni Allâh'a has

kılarak ihlâs ile kulluk et!.." (Zümer, 39/2) قُلْ
إِنِّي
أُمِرْتُ
أَنْ
أَعْبُدَ
اللَّهَ
مُخْلِصاً
لَّهُ
الدِّينَ "De ki: Ben, dîni
Allâh'a has kılarak ihlâslı bir şekilde O'na kulluk etmekle emrolundum." (Zümer,
39/11) Huzûr-i ilâhîden kovulan iblîs:
قَالَ رَبِّ
بِمَا
أَغْوَيْتَن
16;ي
لأُزَيِّنَن
17;َ لَهُمْ فِي
الأَرْضِ
وَلأُغْوِيَ
06;َّهُمْ
أَجْمَعِينَ {39}
إِلاَّ
عِبَادَكَ
مِنْهُمُ
الْمُخْلَصِ
10;نَ {40} "Dedi ki: Ey Rabbim! Andolsun ki, beni azdırmama karşılık ben de
yeryüzünde onlara (günâhları) süsleyeceğim ve onların hepsini
mutlaka azdıracığım. Ancak onlardan ihlâsa erdirilmiş kulların müstesnâ!" (Hicr,
15/39-40) Âyette ifâdesini bulduğu gibi şeytan, ancak ve ancak ihlâsta zaaf
gösterenlere musallat olabilmektedir. İhlâslı kullara ise, hiçbir tesîri
mümkün değildir. Nitekim Cenâb-ı Hakk, şeytanın sözlerine karşılık
şöyle buyurmuştur: قَالَ
هَذَا
صِرَاطٌ
عَلَيَّ
مُسْتَقِيمٌ {41}
إِنَّ
عِبَادِي
لَيْسَ لَكَ
عَلَيْهِمْ
سُلْطَانٌ
إِلاَّ مَنِ
اتَّبَعَكَ
مِنَ
الْغَاوِينَ {42}
"İşte bana varan dosdoğru yol, bu (ihlâslı kullardan olmak yolu) dur. Şüphesiz ki benim
kullarım üzerinde senin hiçbir hâkimiyet (ve nüfûzun) yoktur!. Ancak
azgınlardan sana uyanlar hâriç!" (Hicr, 15/41-42)

إِنَّ
عِبَادِي
لَيْسَ لَكَ
عَلَيْهِمْ
سُلْطَانٌ
وَكَفَى
بِرَبِّكَ
وَكِيلاً "Elbette benim (ihlâslı)
kullarım üzerinde senin hiçbir te'sârin olmayacaktır. (Zârâ onları)
koruyucu olarak Rabbin yeter." (İsra, 17/65) İhlâs, bütün ameller için
zarûrî olan öyle yüce bir nîmettir ki, ona sahip olmadan kurtuluşun
mümkün olmadığını ifâde için bu hakîkat, Kur'ân-
Kerîm'de şöyle beyân edilir: إِلَّا
عِبَادَ
اللَّهِ
الْمُخْلَصِ
10;نَ "(Azâbtan) ancak Allâh'ın hâlis kulları istisnâ
edilecek..." (Saffat, 37/40) İhlâs, niyetlerin temiz ve samîmî olmasıdır ki,
ibâdetlerin sıhhat ve bereketi buna bağılıdır. İhlâssız ibâdetler, ortaklar ve
kirlilerle doludur. O halde ibâdetleri saflaştırıp ulvîleştirecek olan sır, ihlâsla
kaimdir. Bunun zıddını âyet-i kerîme şöyle ifâde eder:
فَوَيْلٌ
لِّلْمُصَلّ
16;ينَ {4}
الَّذِينَ
هُمْ عَن
صَلَاتِهِمْ
سَاهُونَ{5}
الَّذِينَ
هُمْ
يُرَاؤُونَ {6} "Yazıklar
olsun o namaz kılanlara ki, namazlarını ciddiye almazlar ve gösteriş için yaparlar!..
(Maun, 107/4-5-6) İhlâs, amellere Hakk rızâsından başka şeylerin ortak edilmesinden
kalbi muhâfazadır. Ancak bu maksatla gerçekleştireilmiş olan ibâdetlere
"sâlih amel" denir. Cenâb-ı Hakk buyurur:
وَإِنَّ
لَكُمْ فِي
الأَنْعَامِ
لَعِبْرَةً
نُّسْقِيكُم
مِّمَّا فِي
بُطُونِهِ
مِن بَيْنِ
فَرْثٍ
وَدَمٍ
لَّبَناً
خَالِصاً
سَآئِغاً

dçer olur. Allah Tealí buyurur:

أَفَرَأَيْتَمَنِ

اتَّخَذَ

إِلَهَهُ

هَوَاهُ

وَأَضَلَّهُ

اللَّهُ

عَلَىعِلْمٍ

وَخَتَمَ

عَلَى

سَمْعِهِ

وَقَلْبِهِ

وَجَعَلَ

عَلَى

بَصَرِهِ

غِشَاوَةً

فَمَن

يَهْدِيهِ

مِنبَعْدِ

اللَّهِ

أَفَلَا

تَذَكَّرُونَ

14; "(Ey Muhammed!) Heví ve hevesini kendine ilí edinen, Allah'ın kendi ilmi

dahilinde saptırdığı, kulağını ve kalbini mühürleyip gözüne perde

çektiği kimseyi görüyor musun? Şimdi onu Allah'tan başka kim hidíyete

erdirebilir? Hala düşünmez misiniz?" (Casiye, 45/23) Bu demektir ki, Ceníb-ı

Hakk'ın arzu ettiği îmín ve amel, samîmî bir gönülle ve sırf

kendi rızísı için olandır. KISSA Yolculuk yapan bir baba ile oğlu hanın birinde

konakladılar. Yediler, içtiler, namazlarını kıldılar ve istirahatata çekildiler. Baba derviş

tabiatlı bir insandı. Gece namazına kalktı, oğlunu da alışsın diye kaldırdı. Abdest alıp namazlarını

kıldılar ve tekrar yattılar. Oğlan etrafında horlayarak uyuyan yolculara bakarak: -

Kütük gibi yatıyorlar, keşke onlarda kalkıp şu vaktin ecrini kazansalardı, dedi. Baba: -

Ay oğul! Keşke sen de onlar gibi yatsaydın da bu sözü söylemeseydin dedi.

عَنْأَبِى

هُرَيْرَةَ

قَالَقَالَ

رَسُولُ

اللَّهِ (صعلم)

إِنَّ

اللَّهَلاَ

يَنْظُرُ

إِلَى

صُوَرِكُمْ

وَأَمْوَالِِ

03;ُمْوَلَكِنْ

يَنْظُرُ

إِلَى

قُلُوبِكُمْ
وَأَعْمَالِ
03;ُمْ. "Allâh, sizin sûretlerinize ve mallarınıza bakmaz! Fakat
sizin (ihlâs ve takvâ bakımından) kalplerinize ve amellerinize bakar." (Müslim,
Birr, 6708) Zîrâ Cenâb-ı Hakk, kimin daha çok kimin daha az ibâdet
ettiğine değil, kimin daha hâlisâne ibâdet ettiğine, yâni kendi katında
değerli olanın ihlâs olduğuna işareten âyet-i kerîmede şöyle beyân
buyurur: الَّذِي
خَلَقَ
الْمَوْتَ
وَالْحَيَاة
14;
لِيَبْلُوَك
15;مْ أَيُّكُمْ
أَحْسَنُ
عَم.َلاً
وَهُوَ
الْعَزِيزُ
الْغَفُورُ "O
(Allâh) ki, ölümü ve hayatı hanginizin amel bakımından daha güzel
(yâni ihlâslı) olduğunu imtihanân için yarattı." (Mülk, 67/2)
Cenâb-ı Hakk, ameldeki güzelliği, yâni ihlâsı tesbît ve tescîl
için kullarını çeşitli şekillerde imtihanân eder. Nitekim îmân ettikleri
için türlü türlü işkencelere mârûz kalan mü'minler
hakkında onların ihlâs ve samîmiyetlerini muhâfaza edip dînî
hayatlarında sebâtkâr olmalarını îkâz sadedinde Kur'ân-ı
Kerîm'de şöyle buyurur: الم {1}
أَحَسِبَ
النَّاسُ أَن
يُتْرَكُوا
أَن
يَقُولُوا
آمَ.نَّا
وَهُمْ لَا
يُفْتَنُونَ {2}
وَلَقَدْ
فَتَنَّا
الَّذِينَ
مِن
قَبْلِهِمْ
فَلَيَعْلَم
14;نَّ اللَّهُ
الَّذِينَ
صَدَقُوا
وَلَيَعْلَم
14;نَّ
الْكَاذِبِي
06;َ {3} "Elif, Lâm, Mîm. İnsanlar (yalnız) "inandık" demeleriyle

birakılıverileceklerini, kendilerinin imtihana çekilmeyeceklerini mi sandı(lar)? Andolsun ki, biz onlardan evvelkileri de imtihân etmişizdir. Allâh elbette sâdık olanları bilir ve elbette yalancı olanları da bilir." (Ankebut, 29/1-3) Ancak ihlâsın mâhiyetini iyi kavramak gerekir. Bir kısım insanların ihlâslı amel yapamama ve riyâ tehlikesi dolayısıyla yaptığı amelleri terk etmesi, aslâ doğru değildir. Bu bakımdan yapılan amelleri terk etmek değil, onları mümkün olduğunca kalb âlemiyle birlikte hâlisleştirip kemâle erdirmeye gayret lâzım gelir. Çünkün ihlâs yolu, çetinliklerle doludur. Nefsânî temâyüllerle mücâdeleyi gerektirir. Birdenbire ve basitçe ulaşılacak bir netice değildir. Lâyıkıyla ihlâs, beşerî yükselişte bir zirvedir. Zirveye tırmanmak ise, adım adımdır. Bu yolda hem beşerî irâdeyi kullanmak ve hem de Cenâb-ı Hakk'ın lütuf ve keremini niyâz hâlinde bulunmak lâzımdır.

Yâ Rabbî! Senin esrârından bir sır olan ihlâsın hakîkatine bizleri de nâil eyle! Bu lütfun şükrânlığı içerisinde sana ibadet eden kullarının gönül iklîminden bizlere hisseler nasîb ve müyesser kıl! Not: Bu metin O. Nuri Topbaş'ın Altınoluk, 177. sayıdan özetle alınmıştır.

[islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)